

بررسی تأثیر عوامل نهادی و برنامه‌ریزی منطقه‌ای در طرح‌های اشتغال‌زای پایدار بر ایجاد اشتغال و جهش تولید

اصغر نصیری

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی اقتصاد و توسعه دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل.

منوچهر پهلوان^۱

استادیار گروه علوم اجتماعی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران

علی اصغر عباسی اسفنجیر

دانشیار گروه علوم اجتماعی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۶/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۹/۲۰

چکیده

بحران اشتغال و بالا بودن آمار بیکاری و پیامدهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی آن باعث شده سیاستمداران و سیاستگذاران همواره برای این موضوع اهمیت ویژه‌ای قائل شوند به طوری که صرف نظر از تبعات و تأثیرات مخرب پدیده بیکاری گسترده در مسائل اقتصادی و اجتماعی، باید به ابعاد سیاسی این پدیده نیز توجه کرد بررسی حاضر به مطالعه عوامل اجتماعی و اقتصادی موانع سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغال‌زای پایدار و ایجاد جهش تولید می‌باشد. از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش، توصیفی تحلیلی بوده و شیوه گردآوری اطلاعات و داده‌ها از طریق پرسشنامه محقق ساخته با تکنیک مصاحبه حضوری و میدانی است. آزمون روایی که در این پژوهش به کار گرفته شده، روایی صوری و محتوایی می‌باشد. جهت حصول پایایی پرسشنامه تحقیق، از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که با میزان آلفای ۸۷ درصد، مقدار قابل قبولی را نشان داد. تعداد نمونه انتخابی از حجم جامعه آماری پژوهش ۳۲۴ نفر بوده است با این شرط ورود در نمونه که از وام‌های اشتغال‌زا در بین سال‌های ۱۳۷۶ - ۱۳۹۶ استفاده نموده‌اند و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز از آزمون‌های آماری مختلفی استفاده شد. نتایج تحلیل مسیر و تحلیل عاملی نشان داد که متغیرهای سرمایه اجتماعی، دخالت دولت، فساد و حقوق مالکیت تأثیر معنی‌داری در اشتغال‌زایی و جهش تولید دارند.

کلمات کلیدی: سرمایه اجتماعی، دخالت دولت، فساد، حقوق مالکیت، سرمایه‌گذاری.

مقدمه

بحران اشتغال باعث شده سیاستمداران همواره برای آن اهمیت ویژه‌ای قائل شوند از مهمترین موارد جهت ایجاد اشتغال انباشت سرمایه و سرمایه‌گذاری است که هم از دیدگاه نظری و هم از دیدگاه تجربی تایید شده است. یعنی می‌بایست به روش‌های مختلف نسبت به انباشت سرمایه اقدام و یا از طریق بانک‌ها با پرداخت وام در طرح‌ها سرمایه‌گذاری نمود و سبب افزایش تولید و اشتغال گردد که این سیاست پرداخت وام از سوی دولت‌ها بارها و با عناوین مختلف تکرار شده اما هر بار یا شغلی ایجاد نشده است یا اینکه پایدار نبوده و طرح‌ها به شکست انجامیده است. امروزه در اقتصاد ایران چند برابر ظرفیت مورد نیاز سرمایه انباشت شده ولی همچنان با بحران اشتغال درگیر می‌باشیم. پس رابطه بین حجم سرمایه‌گذاری و ایجاد اشتغال در کشورمان از رابطه مناسبی برخوردار نیست زیرا علم اقتصاد نظریه‌های خود را برای اقتصادهایی بیان می‌کند که در سایر حوزه‌های مرتبط با اقتصاد، اوضاع عمومی عادی است و دولت وظایف اصلی خود را انجام می‌دهد. به نظر می‌رسد شکست طرح‌های اشتغالزا در کشور ارتباطی با انباشت یا عدم انباشت سرمایه و پرداخت وام ندارد بلکه کمبودهای اصلی کشور در بخش تولید و اقتصاد ما کمبود ثبات، اعتماد، افق روشن و شفافیت است و این‌ها همان منابعی هستند که در فضای سیاسی و اجتماعی شکل می‌گیرند نه در فضای اقتصادی، که تحت عنوان هزینه مبادله از آن نام می‌برند. پس اگر بپذیریم که هزینه‌های کل عبارتند از مجموع هزینه‌های تولید و هزینه‌های مبادلاتی، آنگاه هزینه‌های تولید آن بخش از هزینه‌هایی است که در محصول نهایی به کار می‌روند و قابل محاسبه و پیش‌بینی است و هزینه‌های مبادلاتی آن بخش از هزینه‌هایی است که بر معامله تحمیل شده، غیر قابل محاسبه و غیر قابل پیش‌بینی هستند و در کاهش سود نهایی محصول تاثیرگذارند و همین عامل به اندازه‌ای در تصمیم‌گیری و اقدام در سرمایه‌گذاری و تولید، از سوی کارآفرینان تاثیرگذار می‌باشد که گاه کار آفرین با ترس از متحمل شدن این هزینه‌ها، ترجیح می‌دهد سرمایه خود را وارد تولید نکند.

بحران اشتغال و بالا بودن آمار بیکاری و پیامدهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی آن باعث شده سیاستمداران و سیاستگذاران همواره برای این موضوع اهمیت ویژه‌ای قائل شوند به طوری که صرف نظر از تبعات و تاثیرات مخرب پدیده بیکاری گسترده در مسائل اقتصادی و اجتماعی، باید به ابعاد سیاسی این پدیده نیز توجه کرد، وجود این معضل گسترده اجتماعی از یک سو، زمینه برخورد و زورآزمایی جناح‌های سیاسی را پیرامون خود پدید آورده، و از سوی دیگر وجود لشگر میلیونی بیکاران می‌تواند اقتدار ملی ایران را با توجه به ویژگی‌های امروز در سیاست بین‌المللی و مشکلات داخلی، مورد تهدید قرار دهد، یکی از مهمترین موارد جهت ایجاد اشتغال انباشت سرمایه و سرمایه‌گذاری است که هم از دیدگاه نظری و هم از دیدگاه تجربی نیز تایید شده است. یعنی هر گاه بخواهیم تولید و اشتغال در اقتصاد افزایش یابد می‌بایست به روش‌های مختلف نسبت به انباشت سرمایه اقدام و یا از طریق بانک‌ها با پرداخت وام در طرح‌های بزرگ و کوچک سرمایه‌گذاری نمود که افزایش سرمایه‌گذاری منجر به افزایش تولید و اشتغال می‌گردد که این سیاست پرداخت وام از سوی دولت‌ها بارها و بارها با عناوین و موضوعات مختلف تکرار شده است که گاهی دولت‌ها ذخایر ارزی خود را برای ایجاد اشتغال به ریال تبدیل کرده و بصورت وام در اختیار

متقاضیان ایجاد اشتغال قرارداده‌اند. اما هربار یا شغلی ایجاد نشده است یا اینکه پایدار نبوده و طرح‌ها به شکست انجامیده و مردم بیکار و مستضعف را به افرادی بدهکار نیز تبدیل کرده است راه دیگر اینکه دولت با فروش نفت بعنوان یک حامی نسبت به بدهی معوقه بنگاه‌ها عمل نموده و با پرداختن تسهیلات مجدد، یک وام معوقه را به یک وام غیر معوق با مبلغ بیشتر تا چند صباحی تبدیل نموده است. امروزه در اقتصاد ایران چند برابر ظرفیت مورد نیاز سرمایه انباشت شده و میلیاردها دلار نیز در دهه اخیر به آن تزریق گردیده که با این حجم عظیم از تزریق سرمایه و دلار و با تمام این هزینه‌ها در جهت بهبود اشتغال کشور هر روز بیشتر از پیش با بحران اشتغال درگیر می‌باشیم و مشکل اشتغال حل نشده است.

این حجم بیکاری در کشور نشان می‌دهد رابطه بین حجم سرمایه‌گذاری و ایجاد اشتغال در کشورمان از رابطه مناسبی برخوردار نبوده است زیرا علم اقتصاد نظریه‌های خود را برای اقتصادهایی بیان میکند که در شرایط طبیعی به سر می‌برند یعنی فرض می‌کند در سایر حوزه‌های اقتصادی، سیاسی و محیط مرتبط با اقتصاد، اوضاع عمومی عادی است و دولت وظایف اصلی و مرسوم خویش را به نحو احسن انجام می‌دهد. به نظر می‌رسد شکست طرح‌های اشتغالزا در کشور ارتباطی با انباشت یا عدم انباشت سرمایه و پرداخت وام ندارد زیرا وقتی واحدهای تولیدی مستقر در شهرک‌های صنعتی کشور اکنون با ۲۵ درصد ظرفیت خود مشغول به کار هستند به این معنی است که اگر شرایط مناسب باشد این واحدها قادرند تا چهار برابر میزان موجود تولید کنند بنابراین از نظر منابع اصلی تولید ما با کمبود پول روبرو نیستیم بلکه کمبودهای اصلی کشور در بخش تولید و اقتصاد ما کمبود ثبات، کمبود اعتماد و کمبود افق روشن و امیدوار کننده است و این‌ها همان منابعی هستند که در فضای سیاسی و اجتماعی شکل می‌گیرند نه فضای اقتصادی، که تحت عنوان هزینه مبادله از آن نام می‌برند.

داگلاس نورث (۲۰۰۶) درباره اهمیت نهادها در تحولات جامعه بشری می‌گوید. نهادها قوانین بازی در جامعه‌اند. تغییرات نهادی، مسیر تحول جوامع بشری در طول تاریخ را مشخص می‌کنند و بنابراین کلید فهم، تغییرات تاریخی محسوب می‌شوند. نهادها چارچوب‌هایی هستند که کنش متقابل انسانها در درون آنها تحقق می‌یابد. که این کنش‌ها و هزینه‌ها خارج از اختیار سرمایه‌گذار بوده و گاهی مجبور به پرداخت هزینه آن می‌باشد مانند هزینه‌های فساد، رانت، عدم شفافیت، عدم ثبات سیاسی و اعتماد، زیرا که بر اساس نظریه‌های اقتصادی، این عوامل، رشد سرمایه‌گذاری و به تبع آن تولید و اشتغال را پایین می‌آورد و انگیزه سرمایه‌گذاری را برای سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی کاهش می‌دهد، و استعدادهای درخشان را از روی آوردن به کارهای تولیدی و ثمربخش باز داشته و ترکیب مخارج دولت را به هم می‌ریزد و ناسالم می‌کند. رشد اقتصادی زمانی اتفاق می‌افتد که مردم منابع را به بهترین استفاده اختصاص بدهند و این اختصاص نیز خود تابعی از چگونگی برخورد نهادها است. سیاست و استراتژی‌هایی که توسط دولت اتخاذ می‌شود باید از یک ثبات نسبی و پایداری برخوردار باشند. متأسفانه قانون‌گذاری‌های اقتصادی از تامل و ودقت و کارشناسی لازم برخوردار نبوده و از انفعال‌های سیاسی و بحران‌های مقطعی به دور نیستند و همین مساله، ناهماهنگی بین دستگاه‌های اقتصادی ایجاد می‌کند که تغییرات مکرر در قوانین، مقررات، آیین نامه‌ها و بخشنامه‌ها

بدترین ضربه را بر امنیت اقتصادی کشور وارد می‌کند و این عدم شفافیت‌ها در نظام‌های سیاسی و اقتصادی هزینه سرمایه‌گذاری و فعالیتهای اقتصادی را افزایش داده و انگیزه برای فعالیتهای مولد بویژه بلند مدت را کاهش می‌دهد. تمامی عوامل پیش گفته در قیمت تمام شده تولید، مقدار تولید و فعالیت تولیدی تاثیر منفی نهاده و آنان را در جهت ادامه تولید تحت تاثیر قرار دهد.

با توجه به اینکه شرایط کشور از یکسو به شدت تحت تاثیر عوامل بیرونی و جهانی قرار داشته و از سوی دیگر ناتوانی نظام اقتصادی برای ایجاد ظرفیت مناسب برای رونق تولید و افزایش اشتغال قابل توجه از طریق تزریق پول و وام، به نظر می‌رسد ساختار بیکاری می‌بایست از دید جامعه‌شناسی مورد بررسی قرار گیرد که در آن ساختارهای نهادی که سبب افزایش هزینه مبادله می‌گردد پیدا و به حل آنها همت گمارد. متأسفانه دولت‌ها از سال ۱۳۷۶ تاکنون با عناوین مختلف اقدام به پرداخت وام به متقاضیان شغل یا کارآفرینان نموده است ولی در نرخ بیکاری تاثیری نداشته است و به دلیل نبود یک تحقیق و پژوهش در خصوص تاثیر عوامل جامعه‌شناسی و هزینه مبادله در رفع بیکاری و نگاه تاریخی نداشتن به اقتصاد، هر دولت راه اشتباه دولت‌های پیشین را ادامه داده و باعث هدر رفت سرمایه شده است ما در این تحقیق در نظر داریم بررسی نماییم که مشکل بیکاری با پرداخت وام به تنهایی حل نخواهد شد بلکه ریشه در مسائل اجتماعی و سیاسی جامعه دارد رشد اقتصادی هر چند مستلزم سرمایه‌گذاری است. اما سرمایه‌گذاری و ایجاد شغل پایدار در صورتی محقق خواهد شد که محیط مناسب و امنیت لازم برای آن فراهم باشد. باید دید که آیا در حال حاضر این پیش شرط در کشور ما وجود دارد؟ و اگر چنین نیست، عناصر ایجاد ناامنی کجا و در کدام یک از حوزه‌های اجتماعی فعال هستند؟ لزوم کشف پاسخ این سؤالات به منظور ترغیب دست اندرکاران به برنامه‌ریزی بهتر برای مدیریت عوامل ناامن‌کننده محیط کسب و کار در کشور، ضرورت انجام این تحقیق را آشکار می‌سازد.

این مقاله در چارچوب تحقیقات کمی بوده و از نظر هدف در دسته مقاله‌های کاربردی و از نظر زمانی، در دسته مقطعی طبقه بندی می‌شود. گردآوری داده‌ها به صورت پیمایشی می‌باشد، که به روش میدانی مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین تحقیق حاضر از نظر روش تحقیق به صورت توصیفی و از طبقه همبستگی می‌باشد، که در آن با بهره‌گیری از رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری به بررسی روابط میان متغیرها پرداخته شده است. برای بررسی آمار توصیفی و استنباطی از نرم افزارهای SPSS25 و LISREL10.20 استفاده شده است.

با توجه به اینکه نزدیک به ۵۰ درصد اقتصاد کشور در استان تهران متمرکز است و اکثر شرکت‌ها در تهران دارای دفتر مرکزی می‌باشند، جامعه آماری این تحقیق را کلیه مدیران شرکت‌های تولیدی و کارآفرینان در سطح استان تهران انتخاب نمودیم. با توجه به تعداد زیاد جامعه آماری و نامعین بودن آنها با فرمول کوکران تعداد نمونه آماری

$$n = \frac{z_{\alpha}^2 \times p \cdot q}{\epsilon^2}$$

۳۸۴ نفر تعیین شد.

$$\frac{1.96^2 \times 0.5 \times 0.5}{0.05^2} = 384.16$$

که در فرمول فوق:

$Z_{\alpha/2}$: مقدار متغیر نرمال واحد، متناظر با سطح اطمینان ۹۵ درصد، ($Z_{\alpha/2} = 1.96$)
 ϵ : مقدار اشتباه مجاز، ($\epsilon = 0.05$).

p: احتمال موفقیت است که با استفاده از روش احتیاطی ۵٪ در نظر گرفته می‌شود.

q: احتمال عدم موفقیت که مقدار آن $1-p$ می‌باشد.

با توجه به جامعه آماری نامحدود و بر اساس محاسبات فوق ۳۸۴ پرسشنامه بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بین نمونه آماری در طی ۲ ماه توزیع شد. در نهایت تعداد ۳۲۴ پرسشنامه تکمیل گردید.

در این مطالعه اطلاعات به دو صورت میدانی و کتابخانه‌ای گردآوری می‌گردد:

روش کتابخانه‌ای: در این بخش با بررسی مبانی نظری و تجربی تحقیق به گردآوری اطلاعات پرداخته می‌شود. برای این منظور نسبت به بررسی کتاب‌ها، مجلات علمی، مقاله‌ها و پایان‌نامه‌های ارائه شده در ارتباط با موضوع تحقیق و همچنین مقالات معتبر علمی منتشر شده در ژورنال‌های مرتبط پرداخته می‌شود. (دلاور، ۱۳۸۵)

روش میدانی: با توجه به این که در این تحقیق به تعیین روابط میان متغیرها از طریق دریافت نظرات مدیران و کارآفرینان پرداخته می‌شود، از پرسشنامه برای گردآوری نظرات آنها جهت بررسی وضعیت متغیرهای تحقیق استفاده می‌گردد. (آذر و مومنی، ۱۳۹۰)

ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه می‌باشد. پرسشنامه‌ای که به وسیله مقاله‌گران برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز این تحقیق تنظیم شده است شامل ۲۱ سوال در ۵ شاخص بر اساس طیف لیکرت (مقیاس ۵ گزینه‌ای شامل بسیار کم، کم، متوسط، زیاد و بسیار زیاد) تنظیم شده است.

ابزار اندازه‌گیری تحقیق پرسشنامه می‌باشد که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بین مدیران و کارآفرینان استان تهران توزیع شد. برای آن که بتوان به نتایج اندازه‌گیری اطمینان نمود و داده‌های حاصل از اندازه‌گیری قابل اعتماد باشند، باید پرسشنامه از روایی و پایایی مناسبی برخوردار باشد. روایی یعنی اندازه‌های به دست آمده در یک مقاله تا چه اندازه معرف وضعیت و اندازه‌های واقعی همان پدیده است که قصد اندازه‌گیری آن را داشته‌ایم. (سکاران، ۱۳۸۵) در این تحقیق برای تعیین روایی پرسشنامه، از روایی محتوایی استفاده گردیده است، بدین ترتیب که پرسشنامه اولیه پس از تهیه و تنظیم در اختیار استاد متخصص قرار داده شد تا در رابطه با روایی پرسشنامه، این که سوالات طرح شده، آنچه را که مدنظر است، اندازه‌گیری می‌کند یا خیر؟ اظهار نظر نمایند. سپس نظرات اساتید و کارشناسان در پرسشنامه لحاظ گردید. مفهوم پایایی به این معنی است که ابزار اندازه‌گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می‌دهد. برای تعیین پایایی پرسشنامه مورد استفاده در این مقاله، از معیار آلفا کرونباخ استفاده شده است. آلفای کرونباخ شاخصی کلاسیک برای تحلیل پایایی است که برآوردی را برای پایایی بر اساس همبستگی

درونی معرف‌ها ارائه می‌دهد. ابزاری که آلفای کرونباخ آن از سطح مینیمم که توسط نانلی (۱۹۸۷) پیشنهاد گردید یعنی ۷۰٪ باشد، از پایایی مناسبی برخوردار است. در تحقیق حاضر آزمون پایایی توسط نرم افزار "SPSS25" انجام شد که مقادیر برای تمامی متغیرها و ابعاد بالای ۰/۷ به دست آمد. در جدول شماره ۱ ضرایب آلفای کرونباخ متغیرهای پرسشنامه ارائه شده است:

جدول ۱. پایایی پرسشنامه

ردیف	مؤلفه	تعداد سوال	تعداد نمونه	آلفا کرونباخ
۱	سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزا	۳	۳۲۴	۰/۸۰۴
۲	حقوق مالکیت	۶	۳۲۴	۰/۷۳۳
۳	سرمایه اجتماعی	۵	۳۲۴	۰/۹۳۹
۴	دخالت دولت	۲	۳۲۴	۰/۷۲۴
۵	فساد	۵	۳۲۴	۰/۹۶۸
	کل سوالات پرسشنامه	۲۱	۳۲۴	۰/۹۷۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

مبانی نظری

نظریاتی که از دیدگاه نهادگرایان در ارتباط با توسعه و توسعه نیافتگی ارائه می‌شود نسبت به اقتصاد متعارف برترهایی دارد زیرا هم رموز توسعه قابل فهم تر می‌باشد و هم برای کشورهای ناموفق می‌توان توضیحاتی را بیان نمود. در چهار چوب نظری نهادگرایی تحقق توسعه در نهایت، ناظر بر شرایطی است که ساختار نهادی، مشوق هزینه‌های مبادله کاهنده باشد. تاریخ اقتصادی نشان می‌دهد نهادهای کارآمدی که مشخصه بارز آنها پایین بودن هزینه مبادله است سبب تسهیل مسیر توسعه شده و سبب تغییرات و نوآوری‌ها شده است. در نتیجه، فهم درست این مساله که برای رسیدن به توسعه یافتگی، چه نوع تغییرات و نوآوری‌هایی شکل می‌گیرد و به بهبود عملکرد اقتصادی منجر شود می‌تواند کمک بسزایی در خصوص تصمیم‌گیری و تخصیص منابع و جوامع باشد. بر هزینه بودن مبادله اقتصادی، روش مبتنی بر هزینه‌های مبادله را از نظریه سنتی که اقتصاددان‌ها از آدام اسمیت به ارث برده‌اند متمایز می‌سازد. سال‌ها سودهای حاصل از تجارت که به واسطه تخصصی شدن و تقسیم کار امکان پذیر شده بود اساس نظریه اقتصادی راتشکیل می‌داد، اما تخصصی شدن با افزایش اندازه بازارها امکان پذیر شد و به تدریج با رشد اقتصادی جهانی و خاص تر شدن تقسیم کار، تعدادمبادلاتی که در خلال عملکرد اقتصادها صورت می‌گرفت، گسترش یافت. با این حال بسیاری از اقتصاددانان با پیروی از این روش، به هزینه بر بودن فرایند مبادله توجهی نداشتند. اینکه فرایند مبادله در بردارنده هزینه معاملاتی است اصلاحات قابل توجهی را در نظریه اقتصادی ایجاد می‌کند و پیامدهای بسیار متفاوتی برای عملکرد اقتصادی به دنبال دارد (نورث ۱۳۸۶، ۸۵). وقتی هزینه مبادله بالاست بازارها به نحو کارا عمل نمی‌کنند. در حالت‌های افراطی، هزینه‌های مبادله بالا می‌تواند به شکست کل بازار منجر شود، بطوری که بعضی از فعالیت‌هایی که در محیط‌های با هزینه‌های مبادله پایین رایج هستند، اصلا در محیط‌های با هزینه مبادله بالا انجام نمی‌شوند. در چنین شرایطی، دستیابی به درک دقیق واقعیت‌ها و روابط اقتصادی

بسیار دشوار و پر هزینه خواهد بود. به این دلیل، می‌توان هزینه‌های مبادله را هزینه‌های برخاسته از چهار چوب‌های نهادی در نظر گرفت که دایره آن بازارهای سیاسی و اقتصادی است.

برنامه‌های اشتغال‌زایی در دولت‌های گذشته

با توجه به اصول ۳ و ۱۲، ۲۸ و ۴۳ در قانون اساسی و بادر نظر گرفتن آمار بیکاری در کشور نشان از ضرورت توجه جدی به مساله اشتغال‌زایی دارد. با یک بررسی اجمالی می‌توان دریافت اقتصاد ایران در دو دهه اخیر اجرای چهار طرح عمده جهت ایجاد اشتغال را تجربه کرده است. طرح‌های خوداشتغالی، اشتغال ضربتی، بنگاه‌های زود بازده و وام خود اشتغالی روستایی که در سایت کارا ثبت نام بعمل گردیده است که این چهار اصلی‌ترین طرح‌های دولت‌ها بوده‌اند و گرنه طرح‌های حاشیه‌ای دیگری مثل اعطای تسهیلات کارفرمایی نیز اجرا شده‌اند. مباحث نهاد گرایی در ایران بطور جدی با ترجمه آثار داگلاث نورث آغاز گردیده است. از آنجاییکه این رویکرد، افق‌های جدیدی در خصوص عقب ماندگی اقتصادی ایران می‌گشاید برخی از محافل اقتصادی در تحلیل خود از ادبیات نهادگرا بهره گرفتند و نشریات جامعه و اقتصاد، تکاپو و چند نشریه دیگر به طور پراکنده به نهادگرایی پرداختند. حال به برخی از مطالعات داخلی و خارجی مرتبط که عوامل نهادگرایی بر رشد سرمایه‌گذاری در اشتغال جامعه را مدنظر قرار داده‌اند می‌پردازیم.

جدول ۲. تحقیقات داخلی و خارجی انجام شده

نویسنده	سال	موضوع	نتیجه
محمود سریع القلم	۱۳۹۵	در کتاب عقلانیت و توسعه‌یافتگی ایران	تولید در کنار رقابت سبب پیشرفت و ثبات یک کشور می‌شود که شرایط تامین امنیت ملی و حتی آزادی‌های مدنی و سیاسی را تسهیل کند
کازرونی و همکاران	۱۳۸۹	بررسی اثر بی‌ثباتی رابطه مبادله بر رشد اقتصادی ایران	بی‌ثباتی رابطه مبادله در بلند مدت تأثیر منفی و معنی داری بر رشد اقتصادی در ایران دارد
محسن رنانی	۱۳۸۶	کتاب بازار و نابازار	دولتی که وظایف اصلی خود از جمله حمایت از حقوق مالکیت را رها کرده و موجب افزایش هزینه مبادله می‌گردد.
دزهاماشو	۲۰۱۴	بررسی رابطه بین فساد و رشد اقتصادی	با بالا رفتن سطح توسعه‌یافتگی اقتصادی، فساد کاهش می‌یابد.
موریسی	۲۰۱۲	حکمرانی، سرمایه‌گذاری خصوصی و سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای در حال توسعه	سرمایه‌گذاری کل در کشورهای با حکمرانی خوب بیشتر است، ثبات سیاسی به عنوان یکی از مهمترین جنبه‌های حکمرانی بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و خصوصی دارد
ایبن و وال	۲۰۰۹	به بررسی تأثیر عوامل نهادی در ایجاد رابطه بین مقوله فساد به عنوان جزئی از ساختار نهادی و رشد اقتصادی کشورها پرداخته	که عامل فساد ممکن است در کشورهایی توسعه نیافته، باعث رشد اقتصادی شود، اما در بلند مدت با بهبود کارکرد نهادی کشورها، اثر مثبت فساد بر رشد، به اثر منفی تبدیل می‌شود.
سویل	۲۰۰۸	در مطالعه خود با عنوان "آزمون نظریه بامول، کیفیت نهادها و بهره‌وری کارآفرینی پرداخته است	ساختار نهادی مناسب، سرمایه‌گذاری‌های مخاطره آمیز، تعداد ثبت اختراع و نرخ رشد تاسیس بنگاه را افزایش و با بالا بردن سطح کارآفرینی، نرخ بالای رشد اقتصادی فراهم می‌شود.

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

مبانی نظری و تئوریک

حقوق مالکیت:

دارایی هر شی ملموس یا غیر ملموس است که به وسیله یک فرد یا بصورت مشترک توسط گروهی از مردم تملک می‌شود و حق مصرف، فروش، انتقال، و... را دارند. که به دو دسته منقول و غیر منقول تقسیم می‌گردد. مالکیت رسمی چیزی بیش از یک نظام برای دادن عنوان مالکیت و ثبت دارایی می‌باشد، یک ابزار تفکر است که داراییها را

به طریقی نشان می‌دهد که اذهان مردم بتواند برای تولید ارزش اضافی روی آنها کار کنند. به این دلیل است که مالکیت رسمی باید در سطح جهانی قابل دسترس باشد. قراردادان همه در قالب یک قرارداد اجتماعی جایی که آنها بتوانند با یکدیگر در جهت افزایش بهره‌وری جامعه همکاری کنند. یک نظام مالکیت خوب دارایی‌ها را به شکلی در می‌آورد که ما بتوانیم وجوه متشابه و تفاوت و نکات ارتباط‌دهنده آنها با سایر دارایی‌ها را تشخیص دهیم، آنها را در نمادهایی تعیین می‌کند که با تغییر در زمان و مکان بتوان ردیابی کرد. به علاوه با معرفی دارایی‌ها به اذهان ما به طوری که بتوانیم برای تولید ترکیباتی با ارزش بالاتر، آنها را به آسانی ترکیب - تقسیم و به جریان بیندازیم به آنها اجازه می‌دهد که معاوضه پذیر شوند. این ظرفیت مالکیت محرک اصلی رشد اقتصادی است، زیرا رشد تماما به معنی به دست آوردن تولیدات با ارزش‌های بالا از نهاده‌های با ارزش‌های پایین است. اسناد مالکیت تنها یک تکه کاغذ نیستند، بلکه ابزاری واسطه‌ایی هستند که به ما دانشی مفید در مورد چیزهایی می‌دهند که حضور آشکاری ندارند، اسناد مالکیت، هزینه معامله با دارایی‌ها را کاهش و ارزش آنها را به طور متناسب افزایش می‌دهند. این نظریه که ارزش دارایی‌ها از طریق کاهش هزینه‌های شناسایی و معامله کردن با آنها قابل افزایش است، یکی از نظریه‌های مهم رونالد کوز، برنده جایزه نوبل در اقتصاد است. با این مفهوم، نظام‌های مالکیت مانند بنگاه کوز هستند یعنی محیط‌های کنترل شده برای کاهش هزینه‌های معاملات. ظرفیت مالکیت برای آشکار سازی سرمایه‌ای که در دارایی‌هایی که ما انباشت می‌کنیم پنهان است، برای سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزا به یک فضای امن اقتصادی که بتواند با کاهش نا اطمینانی، بازدهی سرمایه‌گذاری را افزایش دهد، نیاز می‌باشد. به طوری که توسعه اقتصادی در دنیای جدید با دوش شرط تضمین می‌شود اول افراد باید مجموعه‌ای وسیع از حقوق تضمین شده (خصوصا حقوق مالکیت و قراردادها) داشته باشد دوم مالکین و سرمایه‌گذاران نباید از غارت بخش خصوصی یا دولت رنج ببرند.

بهبود فضای امن اقتصادی، به عنوان یک عامل کلیدی برای سرمایه‌گذاری خصوصی، موجب افزایش بازده سرمایه‌گذاری‌ها می‌گردد چارچوب نهادی که اعتماد سپرده‌گذاران و سرمایه‌گذاران را جلب میکند و امنیت فیزیکی و حقوقی افراد و سرمایه‌ها را تضمین مینماید تاثیر به سزایی در سرمایه‌گذاری و فعالیت بخش خصوصی خواهد داشت (ساجز و همکاران، ۱۹۹۶) در تمامی اقتصادها، موضوع حراست از حقوق مالکیت، مهمترین دغدغه سرمایه‌گذاران کسب و کار را تشکیل می‌دهند. منشا این نگرانی می‌تواند "رفتار مجرمانه شهروندان دیگر" و یا "رفتار غیر مسولانه مقامات دولتی" باشد. که مهمترین دلیل آن آراء غیر مسولانه صادره از سوی دستگاه قضایی می‌تواند باشد. امروزه به راحتی می‌توان از طریق اینترنت در کوتاه‌ترین زمان ممکن ثبت سفارش داد ولی بعضی از مسائل حقوقی گاه سال‌ها و ماه‌ها زمان می‌برد یعنی نظام حقوقی می‌بایست بتواند نظام تولیدی را پشتیبانی و خدمات رسانی کند. یعنی سرمایه اقتصادی که در تولید به جریان می‌افتد در پشت سر خود از حمایت حقوقی برخوردار باشد که این امر ملزم به داشتن یک دستگاه دادگستری قوی می‌باشد تا وقتی تولید کننده با یک چک برگشتی یا تقلب یکی از طرف‌های معامله یا مشکل آفرینی یکی از مسولین دولتی بامشکل مواجه گردید به راحتی بتواند اعتماد کند و بداند دستگاه قضایی بطور حتم حق او را استیفاد خواهد کرد و یک کار آفرین می‌بایست مطمئن

باشد وقتی که تصمیم به احداث یک واحد اقتصادی می‌گیرد، در واقع دارد تصمیم می‌گیرد که بسته‌هایی از حقوق مالکیت خود را با کارگران، ادارات خدمات‌دهنده و فروشندگان ادوات و غیره معاوضه می‌کند و بسترهای لازم و کافی برای این مبادله حقوق مالکیت وجود داشته باشد.

حقوق مالکیت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی

نامنی حقوق مالکیت سبب می‌گردد که بنگاه‌ها از روش‌های فنی با سرمایه اندک و بدون نیاز به عقد قراردادهای دراز مدت استفاده نکنند که در این صورت بنگاه‌ها به جز بنگاه‌های تحت حمایت یا مدیریت دولت، کوچک خواهند شد. بطوری که حفاظت کامل از حقوق مالکیت و امنیت ناشی از آن باعث انباشت بیشتر سرمایه خواهد شد. بطور کلی هر گاه خطر ناشی از مصادره و توقیف به واسطه مخدوش شدن حقوق مالکیت خصوصی زیاد باشد، در چنین صورتی سرمایه حالت فرار داشته و به سرمایه زنده تبدیل نخواهد شد. در چنین حالتی خروج سرمایه از کشور افزایش و جریان ورود آن کاهش خواهد یافت. عدم حفاظت از حقوق مالکیت بر انباشت سرمایه انسانی نیز تاثیر منفی می‌گذارد. در صورت مخدوش شدن حقوق مالکیت و یا نبود حفاظت قانونی از آن بازدهی آموزش رسمی جای خود را به آموزش‌های غیررسمی داده و به شکل یادگیری از طریق انجام کار محدود خواهد شد که این موارد به همراه مخدوش بودن حقوق مالکیت، منجر به کاهش سرمایه انسانی خواهد شد. یکی از تاثیرات حقوق مالکیت تاثیر آن بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی می‌باشد. هرگاه حقوق مالکیت بصورت ضعیف حفاظت شود بین میزان سرمایه و نرخ بازدهی و نرخ بازدهی مورد انتظار سرمایه‌گذاران شکاف ایجاد خواهد شد. بطوری که در صورت حفاظت کارآمد از حقوق مالکیت افراد، آنها به راحتی می‌توانند تحقق قراردادهای بی که در مبادله‌های خویش منعقد کرده‌اند مطمئن باشند. در هر قرارداد، در صورت عدم اطمینان یکی از طرفین به پایبندی طرف مقابل به مفاد قرارداد، طرف اول یا باید از انجام مبادله چشم‌پوشد و یا مجبور است هزینه‌های اضافی برای افزایش اطمینان نسب به پایبندی طرف مقابل، متحمل شود این هزینه‌ها خود یک هزینه مبادله است. وقتی دولت حقوق مالکیت را به صورت کارآمد حفاظت می‌کند، به این معنی است که افراد از تحمل هزینه‌های تعریف و تضمین قراردادها رها می‌شوند و این به منزله کاهش هزینه مبادله در کل اقتصاد است. بنابراین در صورتی که بازدهی مورد انتظار سرمایه‌گذاران متفاوت باشد، میزان سرمایه‌گذاری رو به کاهش خواهد نهاد که این مسئله را می‌توان از سه دیدگاه که عبارتند از نظریه سنتی، نظریه وثیقه و دیدگاه سودهای ناشی از مبادله حقوق مالکیت مورد توجه قرارداد.

ب - سرمایه اجتماعی

بنگاه تولیدی برای تولید محصول خود علاوه بر اینکه به ترکیب عوامل تولید می‌پردازد با مولفه‌های دیگری نیز مواجه است. یکی از مولفه‌های تاثیرگذار بر سرمایه‌گذاری، سرمایه اجتماعی است که می‌تواند سرچشمه بسیاری از فعالیت‌های بازدارنده همچون بی‌نظمی باشد. سرمایه اجتماعی یکی از عوامل اصلی در فرایند توسعه می‌باشد و تمام الزاماتی را که برای توسعه ضرورت دارد در خود جای میدهد. بدون وجود سرمایه اقتصادی، سرمایه اجتماعی نیز دچار اضمحلال و انحطاط می‌شود پس واضح است که لازمه دارا بودن یک اقتصاد پویا، سرمایه‌گذاری مادی است،

لازمه رشد سرمایه‌گذاری و در نتیجه توسعه اقتصادی، سرمایه اجتماعی می‌باشد امروزه یک بنگاه تولیدی مجموعه ایی از قراردادها است هر چند گاهی ممکن است یک معامله بین طرفین فقط یکبار صورت بگیرد، ولی معمولاً طبق چنین قراردادهایی معامله‌ها و توافق‌ها حالت تکراری دارند مانند فروش محصولات بنگاه به یک فروشگاه بزرگ، حاضر شدن کارگران بر سر کار و... اما برخی از این قراردادها صریح یا قانونی و برخی به صورت ضمنی یا نا نوشته‌اند. قرارداد ضمنی آنها این است که مثلاً کارگر کم کاری نکند. بدیهی است که طرفین از مناسب بودن و منصفانه بودن این قرارداد سود می‌برند. بنابراین یک بنگاه در صورتی موفقیت بیشتری خواهد داشت که بتواند این قراردادها را با کمترین هزینه‌های معاملاتی اجرا کند. ولی بدیهی است که برای اجرای قراردادها به ویژه قراردادهای ضمنی، بنگاه نمی‌تواند همه ابزارهای لازم را در اختیار بگیرد زیرا این موضوع صرفاً بر مبنای اعتماد قرار دارد. هر چه میزان اعتماد کاهش یابد هزینه بنگاه برای جلوگیری از کم کاری افزایش می‌یابد. پس علاوه بر عوامل تولید مرسوم، به سرمایه اجتماعی نیاز است. سرمایه اجتماعی مجموعه‌ای از هنجارها، ارزش‌های غیر رسمی، قواعد عرفی و تعهدات اخلاقی است که رفتارهای متقابل افراد شکل می‌گیرد و موجب تسهیل روابط اجتماعی افراد می‌شود و به افزایش مشارکت اجتماعی افراد می‌انجامد و کمک می‌کند تا سرمایه انسانی، مادی و اقتصادی بتواند در تعامل با هم به یک رشد پویا برسد (رحمانی و کاووسی ۱۳۸۷: ۱۱).

در واقع سرمایه اجتماعی را می‌توان تاثیر اقتصادی مولفه‌های فرهنگی هر سیستم اجتماعی دانست که در آن مولفه‌هایی مانند اعتماد، مشارکت داوطلبانه، هنجارهای حرفه‌ای، پاسخ‌گویی و موارد مشابه باعث می‌شود تا هزینه‌های مدیریتی نظیر نظارت و کنترل رسمی، رایزنی‌های مدیریتی، کندی ناشی از نظام بوروکراتیک و موارد دیگر پایین آمده و امکان استفاده از زمان و سرمایه برای انجام فعالیت‌هایی با بهره‌وری بیشتر فراهم شود.

سرمایه اجتماعی و عملکرد اقتصادی

سرمایه اجتماعی هم بر روند توسعه تاثیرگذار است و هم از آن تاثیر می‌پذیرد. به همین دلیل با توسعه اقتصادی یک کشور، سرمایه اجتماعی آن کشور نیز توسعه می‌یابد. به همین دلیل، با توسعه اقتصادی یک کشور، سرمایه اجتماعی آن کشور نیز باید توسعه یابد پس سرمایه اجتماعی به صورت مستقیم همچون الف - اثر سرمایه اجتماعی بر توسعه مالی، ب - استفاده از چک، ج - تخصیص سبد دارایی، چ - وام‌گیری و قرض از دوستان، د - اثر سرمایه اجتماعی بر رشد، پ - اثر سرمایه اجتماعی بر گردش اطلاعات و جلوگیری از شکست بازار و غیر مستقیم الف - تاثیر سرمایه اجتماعی بر ساخت و انباشت سرمایه انسانی ب - اثر سرمایه اجتماعی بر نوآوری، ج - اثر سرمایه اجتماعی بر کارایی دولت بر اقتصاد تاثیرگذار می‌باشد. (Chou, 2003: 18)

ج- دخالت دولت در اقتصاد

نقش دولت در اقتصاد همواره مهم اما مجادله برانگیز بوده است افراط و تفریط در طول تاریخ اقتصادی بشر هم در مکاتب فکری و هم در تجارب کشورهای مختلف به وضوح دیده می‌شود. تعیین حدود دخالت دولت در حوزه فعالیت‌های اقتصادی مهمترین مسله‌ای است که از بدو شکل‌گیری اندیشه اقتصادی مدرن ذهن اقتصاددانان و

سیاست‌گذاران را به خود معطوف نموده است. در یک تقسیم‌بندی کلی در این باره که دولت در حوزه اقتصادی چه نقشی دارد و میزان دخالت آن در چه حدی باید باشد سه دیدگاه اصلی وجود دارد:

دیدگاه بازار محور: مبتنی بر عدم دخالت دولت در فعالیت‌های اقتصادی است زیرا دخالت دولت را مانع عملکرد کارآمد بازار می‌داند. لذا تصدی‌گری دولت را تنها در زمینه‌هایی که بخش خصوصی توانایی و علاقه فعالیت در آنها را ندارد تجویز می‌کند بنابراین مشخصه اساسی این نظام اقتصادی، دخالت محدود دولت در امور اقتصادی به منظور مراقبت از عملکرد کارآمد بازار و تدارک میدان مناسب برای نقش آفرینی بخش خصوصی می‌باشد.

دیدگاه دولت محور: این دیدگاه به فعالیت‌های اقتصادی دولت اعتقاد کامل داشته و لازم می‌داند که دولت برای ایجاد تعادل در امور اقتصادی مداخله کند. بحران بزرگ، دولت را در اقتصادهای موسوم به سرمایه‌داری به عنوان مکمل بخش خصوصی در عرصه سرمایه‌گذاری وارد نمود. به دنبال مشاهده مصادیق شکست بازار و ناتوانی اقتصاد سرمایه‌داری در تأمین رفاه و بحران دهه ۳۰ باعث شد که الگوی غالب بر مبنای مداخله حداکثری دولت توسط کینز ارائه گردد. این الگو بیان‌کننده آن است که دست نامرئی بازار توانایی برقراری تعادل در بازار را ندارد و نیاز به مداخله دولت است، اما در ربع پایانی قرن بیستم دوباره رجعت به سوی اندیشه‌های دوره اول به وجود آمد و منجر به پیدایش رویکرد سومی تحت عنوان نئولیبرالیسم شد. این رویکرد تحت عنوان دولت موافق بازار یا دولت بهینه نیز مطرح است.

دیدگاه دولت بهینه: این مکتب تحت عنوان نهادگرایی مطرح شده و به دولت و بازار به عنوان دو نهاد مکمل می‌نگرد. دولت توسعه یک دولت حداقل هدایت‌گر بود که با اعمال نقش‌های غیر مستقیم و اجرای سیاست‌های تعدیل ساختاری در اقتصاد عمل می‌نمود. هدف اصلی این تعدیل‌های ساختاری دستیابی به نظامی بود که اقتصاد را به سمت اقتصاد مبنی بر بازار هدایت کند. امروزه به نحو فزاینده‌ای پذیرفته شده است که برای تحقق هدف توسعه اقتصادی و اجتماعی، وجود دولتی کارا اهمیت اساسی دارد. چنین دولتی باید نقش خود را بیشتر به عنوان فراهم‌آورنده زمینه بیشتر مشارکت بخش خصوصی ایفا نماید (صادقی و همکاران ۱۳۹۱).

ساز و کارهای اثرگذاری فعالیت دولت بر رشد اقتصادی

دولت از طریق فعالیت‌های بودجه‌ای، سیاست‌گذاری و تنظیم سیاستها، قوانین و تصدیها بر رشد اقتصادی اثر می‌گذارند و علاوه بر آن گستره‌ی عظیمی از متغیرهای اقتصادی ابعاد خرد و کلان را متاثر می‌کند. فعالیت‌های دولت ایران در سطح کلان به چهار دسته سیاست‌های مالی، پولی، ارزی و سیاست‌های اعمال شده در بازار کار تقسیم می‌شود. دولت مالیات‌ها را دریافت و انتقالات مالی را انجام می‌دهد، مقدار پول مورد نیاز خود را منتشر کرده و همچنین می‌تواند نرخ برابری پول ملی با پول‌های رایج خارجی و بهای کالا و خدمات تولیدی خود را تعیین کند، سیاست‌های حمایتی تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای را اعمال کرده و تجارت خارجی را جهت دهد. با تعیین سطوح حقوق و دستمزد و شرایط کار و انواع بیمه در موارد اضطراری به اصلاح و تجدید نظر در قوانین بازار کار می‌پردازد. همچنین در کشورهایی که بانک دولتی هستند دولت بر بخش بانکی احاطه دارد و در نتیجه سیاست‌های پولی تحت

تاثیر سیاست‌های مالی و مصوبات دولت انجام می‌گیرد. درآمدهای دولت که به وسیله مالیات و عوارض فروش خدمات بازاری و غیر بازاری بدست می‌آید قابل تجدید هستند و درآمدهای حاصل از منابع تجدید ناپذیری نظیر کسب درآمد از طریق فروش نفت و گاز، فروش ارز، درآمدهای حاصل از استقراض داخلی از بانک مرکزی و بانک‌های تجاری و تخصصی استقراض از خارج، از سایر منابع درآمدی دولت هستند. هر کدام از این شیوه‌های تامین مالی، اثرات متفاوتی بر بودجه و اقتصاد ملی دارند چنانچه دولت نتواند مخارج خود را به وسیله درآمدهای مالیاتی و یا فروش دارایی‌ها تامین کند به استقراض از نظام بانکی متوسل می‌شود و به مرور زمان، این شیوه تامین مالی به شکل بدهی موجود انباشته شده و سبب افزایش بدهی ملی در اقتصاد می‌شود. این نوع تامین مالی با افزایش عرضه پول تورم را افزایش می‌دهد و با وجود آنکه ممکن است به افزایش تولید بیانجامد اثر منفی بر اقتصاد دارد. زمانی که دولت خیلی کوچک است با افزایش و گسترش آن در ابتدا، تولید و رشد اقتصادی افزایش می‌یابد و برای رسیدن دولت رفاه دولت هزینه کرده تا بهره‌وری را افزایش دهد. اما افزایش نامتعارف دولت نیز از یک حدی تولید را کاهش می‌دهد و منجر به افزایش هزینه‌های مالی پروژه‌ها، استقراض بیشتر و افزایش مالیات‌ها شده و کاهش بهره‌وری و سودآوری پروژه‌ها را ممکن می‌سازد از این رو پیوسته موجب کاهش فرصت‌های سرمایه‌گذاری خواهد شد.

بطور کلی دخالت دولت منافع و ضررهایی دارد بنابراین نقش آن باید محدود و مشروط باشد. اما دولت یک بازیگر معمولی در اقتصاد نیست و حضور آن ابعاد گوناگونی از اقتصاد را تحت تاثیر قرار می‌دهد. از انجایی که بازارهای اقتصاد به شدت به یکدیگر وابسته هستند دولت می‌بایست اثر دخالت خود در یک بازار را بر دیگر بازارها نیز بسنجد. از دید برخی فعالان بخش خصوصی این وضعیت باعث شده است تا دولت نیازی نبیند که دست خود را برای همکاری به سوی بخش خصوصی دراز کند. حتی موقعیت برتر دولت سبب شده است تا شرایط خود را بر بخش خصوصی تحمیل کنند از این رو بخش خصوصی در مقابل دولت، ضعیف، وابسته و منفعل است و در چنین حالتی فضایی برای بخش خصوصی مهیا نمی‌باشد و همیشه بعنوان رقیب بخش خصوصی وارد عمل شده است و بجای اینکه توسعه ملی را راهبری کند برعکس نقش سیاست‌گذارانه خود را نیز وانهاده است و چون موقعیت برتری دارد بخش خصوصی توان رقابت را ندارد. دولت در همه جای اقتصاد حضور دارد و با ایجاد شرکت‌های خصوصی سعی در کوچک نگه داشتن و کنترل بخش خصوصی را دارند تا به اندازه‌ای رشد نکنند که توان دخالت موثر داشته باشند که این نظریه به ایده‌ای که قدرت اقتصادی بخش خصوصی را منشا افزایش قدرت سیاسی و در نتیجه مایه نگرانی دولت می‌داند نزدیک است.

ن - فساد

فساد از مسائل مهم اجتماعی است تا جایی که گونامیردال آن را یکی از موانع توسعه اجتماعی می‌داند (بونگی، ۲۰۰۹: ۱۲۲). و یکی از هزینه‌های مبادله در سرمایه‌گذاری بطور حتم فساد می‌باشد. فساد یک پدیده ناهنجار اقتصادی، سیاسی و فرهنگی است که کم و بیش در تمامی کشورها وجود دارد و مانعی اساسی در مقابل رشد و

توسعه کشورها محسوب می‌گردد. مفهوم فساد اقتصادی از قرن هفدهم در ارتباط با سوء استفاده کارکنان دولتی برای به دست آوردن منافع شخصی بکار برده می‌شود. به عبارت دیگر فساد در یک شبکه کارش تخریب و پیامدش مانند انگل است و به تدریج همه جا را فرا می‌گیرد. زیرا به یک هنجار و فرهنگ تبدیل می‌شود که این، خود معیاری تولید می‌کند تا دیگران خود را با آن مقایسه کنند و در آن مسیر به مسابقه بپردازند (رفیع پور ۱۸-۱۷: ۱۳۸۶).

اولریش فون آلمان (۲۰۰۴) (Ulrich von Almann) فساد را در پنج بعد در بسترهای واقعی اجتماعی بررسی می‌کند: الف) فساد به عنوان یک انحطاط اجتماعی ب) فساد به عنوان یک رفتار منحرف ج) فساد به عنوان نوعی منطق مبادله د) فساد به عنوان نظامی از ادراکات قابل سنجش س) فساد به عنوان سیاست‌های سایه‌ای. وقتی بخش‌هایی از جمعیت از لحاظ قدرت و ثروت سهم عادلانه خود را از منافع دریافت نمی‌کنند، منفعت شخصی حاصل از قدرت دولتی تبدیل می‌شود به یک روش زندگی توجیه پذیر. این امر در مورد همه کشورهای فقیر و غنی صدق می‌کند. یکی از جنبه‌های این رابطه این است که سازمان‌ها و بخش‌ها چیزی برای ارائه کردن داشته باشند. جنبه دیگر این است که سیاست‌های سازمانی و رهبری در کلام و عمل چه سیگنالی درباره مقبولیت فساد به فرد و گروه می‌فرستد. اگر فساد در سرتاسر سازمان عملی پذیرفته شده باشد، نمی‌توان از فرد یا گروه انتظار داشت متفاوت رفتار کنند.

تعریف اجتماعی و اقتصادی از فساد

فساد تبدیل روابط اجتماعی به مبادله‌های سودمند تبعیض آمیز است که در طی آن اهداف عام جای خود را به اهداف خاص می‌دهد و خیری نامحدود به خاطر خیری محدود (پول، مقام، قربانی می‌شود. از این رو فساد واجد ویژگی‌های زیر است:

۱- فساد فرایندی اجتماعی است که در آن افراد متعددی درگیر و در ارتباط با هم اند ۲- فساد در بردارنده مبادله‌هایی آگاهانه است که در نظر افراد یا گروه‌های دیگر سودمند است. ۳- در فساد خیری نامحدود به پای خیری محدود قربانی می‌شود به این دلیل فساد امری غیر اخلاقی است ۴- فساد مستلزم نوعی تغییر در روابط کارکردی و عملکردی در حیطه فعالیت معین است. (حسینی‌هاشم زاده و محدثی، ۱۳۸۶)

تعریف فساد بر مبنای تجزیه و تحلیل اقتصادی

فساد یک بازار غیر قانونی است برای به دست آوردن سود بیشتر، که در آن کارمند پست اداری را همچون یک وسیله سود آور دیده و با آن به تجارت می‌پردازد پس می‌توان گفت: ضررهای ناشی از ارتکاب + ارزش سود حاصله = فساد (دادخدایی، ۱۳۹۰. ۳۹)

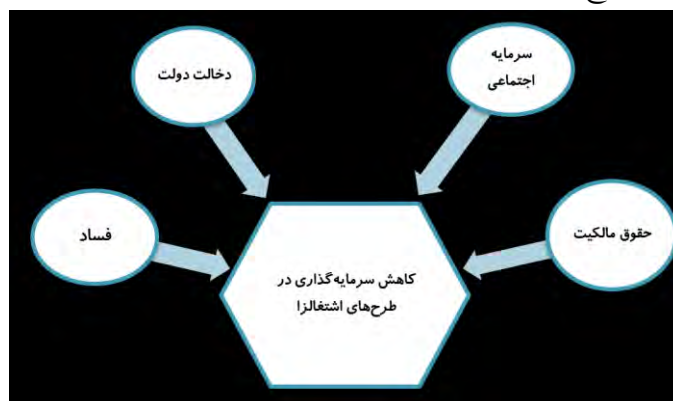
آثار و پیامدهای فساد اقتصادی

فساد اقتصادی می‌تواند بر همه جامعه اثر بگذارد، بر شکل‌گیری همه رفتارهای افراد جامعه و چگونگی روندها و تغییر متغیرها در جامعه اثر می‌گذارد شیوع مفاسد اقتصادی در جامعه عوارض و پیامدهای اقتصادی بسیاری زیادی به همراه دارد از جمله: ۱- آثار منفی فساد مالی بر تخصیص صحیح منابع، ۲- آثار منفی فساد مالی بر توزیع صحیح درآمدها، ۳- آثار منفی فساد مالی بر کارایی اقتصادی، ۴- تخصیص نادرست منابع کمیاب، ۵- پایمال شدن حقوق

افراد، ۶- معاف شدن از مجازات، ۷- تغییر ترکیب مخارج دولت، ۸- مانع رشد اقتصادی، ۹- کاهش سرمایه‌گذاری، ۱۱- بطوری که نبود دستگاه قضایی سریع، قاطع و همیشه در دسترس نیز فساد را تشدید و سبب ایجاد عدم اطمینان می‌گردد و کند شدن رشد اقتصادی می‌گردد زیرا انگیزه سرمایه‌گذاری را برای سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی کاهش می‌دهد بطوری که فساد با اضافه کردن عدم اطمینان به بازده فعالیت‌های سرمایه‌گذاری، سرمایه‌گذار را تحت تاثیر قرار می‌دهند. سرمایه‌گذار در گام نخست می‌بایست رشوه بدهند تا بتوانند سرمایه‌گذاری کنند و با هر قدمی که بر می‌دارند با توقع ماموران و مقامات دولتی فاسد رو به رو میشوند که مجبور هستند بخشی از درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری خود را به منظور به دست آوردن دسترسی به بازار هدف به آنها واگذار نمایند و ترکیب مخارج دولت را به هم می‌ریزد و ناسالم می‌کند زیرا سیاستمداری که فاسد باشد منابع مالی را به جاهایی سوق می‌دهند که رشوه‌های کلان عایدشان کند. فساد بیشتر در جایی لانه می‌کند که ضعف‌های نهادی دیگر مانند بی‌ثباتی سیاسی و کاغذ بازی اداری وجود داشته باشد و نظام قانونگذاری و قضایی نیز ضعیف باشد و به طور کلی تمام این نقایص با یکدیگر ارتباط درونی دارند و یکدیگر را تقویت می‌کنند. متأسفانه هرگاه فساد در بطن یک سیستم ریشه بدواند و بیشتر مردم مدت‌های مدیدی در چارچوب این سیستم عمل کنند، دیگر انگیزه برای مبارزه با فساد باقی نخواهد ماند حتی اگر همگی بدانند در صورت تغییر این سیستم از زندگی بهتری بهره‌مند خواهند شد. حال برای اینکه فساد نتواند بر سرمایه‌گذاری تاثیر داشته باشد می‌بایست با پنج نوع فساد مبارزه نمود که عبارتند از: ۱- مبارزه با فساد سیاسی ۲- مبارزه با اختلاس و سوء استفاده از بودجه دولت ۳- مبارزه با اخاذی و اجحاف کارمندان و مسولین نسبت به بخش خصوصی ۴- مبارزه با سوء تخصیص در توزیع کالاها و خدمات دولتی به ویژه محصولات شرکت‌های دولتی ۵- مبارزه با دزدی و سوء استفاده از بودجه دولت

مدل مفهومی مقاله

هدف از چارچوب نظری و مدل مفهومی، ساختن مدلی است که بتوان فرضیات، مفاهیم و متغیرها را از آن استخراج نمود و در جامعه مورد مطالعه، فرضیات را مورد آزمون قرارداد. پس از تایید نهایی برخی فرضیات با روش‌های آمار استنباطی، ممکن است مدل مفهومی با پشتوانه نظری به یک تئوری تبدیل می‌شود. جهت بررسی عوامل موثر بر کاهش میزان سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزای پایدار مدل زیر را مورد بررسی قرار خواهیم داد.

یافته‌های مقاله

در جدول شماره ۲، میانگین انحراف معیار و چولگی و کشیدگی متغیرهای تحقیق آورده شده است.

جدول ۲: مقادیر توصیفی متغیرها

متغیر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
حقوق مالکیت	۴/۰۳	۰/۵۵	-۰/۹۹۹	۱/۴۰۵
سرمایه اجتماعی	۳/۷۳	۰/۸۷	-۰/۹۶۴	۰/۳۹۰
دخالت دولت	۴/۱۷	۰/۸۱	-۱/۹۴۱	۱/۱۵۶
فساد	۴/۱۹	۰/۷۹	-۰/۹۶۱	۰/۵۵۲
سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزا	۳/۷۸	۰/۷۹	-۱/۲۷۶	۱/۶۷۹

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

با توجه به جدول فوق کشیدگی و چولگی همه متغیرها بین ۲- و ۲+ است که قابل قبول می‌باشد.

آمار استنباطی

پیش از انجام تحلیل عاملی باید آزمون کفایت نمونه‌گیری جهت حصول اطمینان از کفایت نمونه انجام شود. شاخص کفایت نمونه‌گیری^۱: شاخصی از کفایت نمونه‌گیری است که کوچک بودن همبستگی جزئی بین متغیرها را بررسی می‌کند و از این طریق مشخص می‌سازد آیا واریانس متغیرهای تحقیق، تحت تأثیر واریانس مشترک برخی عامل‌های پنهانی و اساسی است یا خیر. این شاخص در دامنه صفر تا یک قرار دارد. اگر مقدار شاخص نزدیک به یک باشد، داده‌های مورد نظر برای تحلیل عاملی مناسب هستند و در غیر این صورت (معمولاً کمتر از ۰/۵) نتایج تحلیل عاملی برای داده‌های مورد نظر چندان مناسب نمی‌باشند.

آزمون کرویت بارتلت^۲: این آزمون بررسی می‌کند چه هنگام ماتریس همبستگی، شناخته شده (از نظر ریاضی ماتریس واحد و همانی) است و بنابراین برای شناسایی ساختار (مدل عاملی) نامناسب می‌باشد. ماتریس همبستگی دارای دو حالت است:

حالت اول) زمانی که ماتریس همبستگی بین متغیرها، یک ماتریس واحد و همانی می‌باشد، در این صورت متغیرها ارتباط معنیداری با هم نداشته و در نتیجه امکان شناسایی عامل‌های جدید، براساس همبستگی متغیرها با یکدیگر وجود ندارد.

حالت دوم) زمانی که ماتریس همبستگی بین متغیرها یک ماتریس واحد و همانی نباشد، که در این صورت ارتباط معنیداری بین متغیرها وجود داشته و بنابراین امکان شناسایی و تعریف عامل‌های جدیدی براساس همبستگی متغیرها وجود دارد. اگر معنی داری آزمون بارتلت کوچک تر از ۵٪ باشد تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار (مدل عاملی) مناسب است، زیرا فرض شناخته شده بودن ماتریس همبستگی رد می‌شود. (طورانی، ۱۳۹۲) جدول شماره ۳ و ۴ کفایت نمونه‌گیری در حالت کلی و جزئی را نشان می‌دهد.

¹ Kaiser-Meyer-Olkin

² Bartlett's test

جدول ۳. آزمون کفایت نمونه‌گیری در حالت کلی

شاخص کفایت نمونه‌گیری	۰/۹۲۱
آزمون کرویت بارنتل	13329/574
درجه آزادی	۲۱۰
سطح معنی داری	۰/۰۰۰
منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹	

با توجه به جدول فوق هم شاخص کفایت نمونه‌گیری نزدیک به ۱ است و چون سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ است پس فرض کفایت نمونه پذیرفته می‌شود. در جدول زیر شاخص کفایت نمونه‌گیری و آماره آزمون کرویت بارنتل و سطح معنی داری هریک از متغیرهای آمده است که همگی مورد تایید قرار گرفته‌اند.

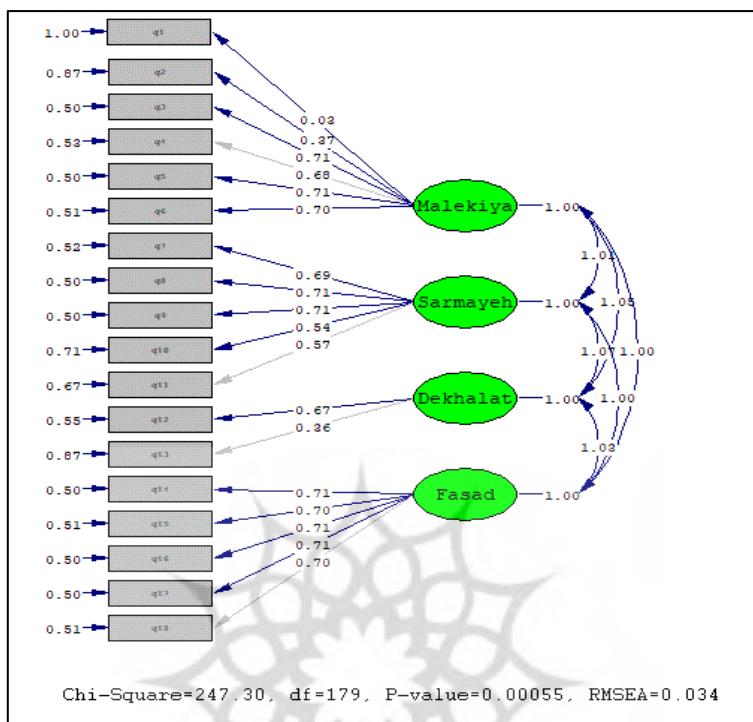
جدول ۴. آزمون کفایت نمونه‌گیری برای هر متغیر

ردیف	مؤلفه	تعداد سوال	تعداد نمونه	شاخص کفایت نمونه‌گیری
۱	سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزا	۳	۳۲۴	۰/۵۸۶
۲	حقوق مالکیت	۶	۳۲۴	۰/۸۳۸
۳	سرمایه اجتماعی	۵	۳۲۴	۰/۸۳۰
۴	دخالت دولت	۲	۳۲۴	۰/۵۰۰
۵	فساد	۵	۳۲۴	۰/۸۹۱
منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹				

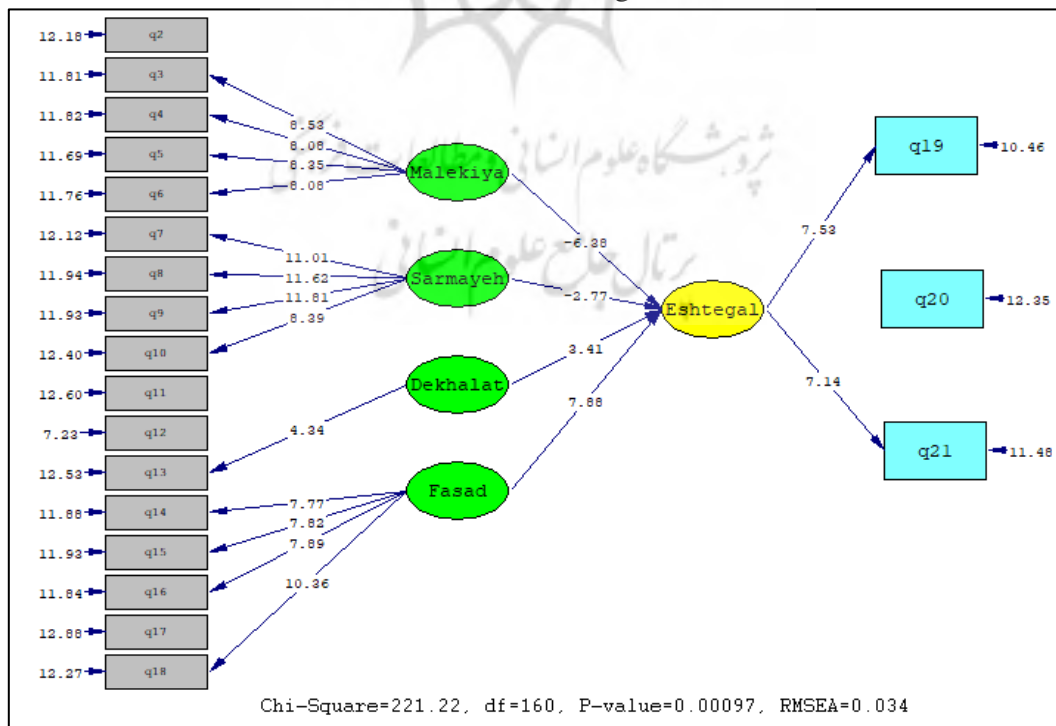
تحلیل عامل تأییدی

تحلیل عامل تأییدی ارتباط گویه‌ها (سوالات پرسشنامه) را با سازه‌ها (متغیرها) مورد بررسی قرار می‌دهد. در واقع تا ثابت نشود سوالات پرسشنامه، متغیرهای پنهان را به خوبی اندازه‌گیری کرده‌اند، نمی‌توان فرضیه‌های تحقیق را مبنی بر داده‌های پرسشنامه مورد استفاده قرار داد. بنابراین جهت اثبات این که داده‌ها درست اندازه‌گیری شده‌اند، از تحلیل عامل تأییدی استفاده می‌شود. قدرت رابطه بین متغیر پنهان و متغیر قابل مشاهده به وسیله بار عاملی نشان داده می‌شود. بار عاملی بین صفر و یک است. اگر بار عاملی کمتر از ۰/۳ باشد، رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف نظر می‌شود. بار عاملی بین ۰/۳ تا ۰/۶ قابل قبول است و اگر بزرگتر از ۰/۶ باشد خیلی مطلوب است. (کلاین، ۱۹۹۴) نتایج تحلیل عاملی مقیاس سنجش متغیرهای تحقیق با استفاده از نرم افزار لیزرل محاسبه شده و در نمودارهای شماره ۲ و ۳ ارائه شده است. برای سنجش از ۲۱ پرسش (متغیر قابل مشاهده) استفاده شده است. بار عاملی مشاهده شده در تمامی موارد به جز q1 بقیه سوالات پرسشنامه بزرگتر از ۰/۳ است که نشان می‌دهد همبستگی بین متغیرهای پنهان (ابعاد هر یک از سازه‌های اصلی) با متغیرهای قابل مشاهده قابل قبول است. این سوالات برای بررسی فرضیه‌ها حذف خواهد شد چون بار عاملی آنها کمتر از ۰/۳ است و توانایی سنجش متغیر مربوطه را ندارند. به دو روش می‌توان فرضیه‌های مقاله را مورد بررسی قرار داد. یکی استفاده از نرم افزار لیزرل و دیگری با استفاده از نرم افزار SPSS است. در هر دو روش جهت بررسی یک فرضیه از آماره t استفاده خواهیم کرد و اگر قدر مطلق این آماره بزرگتر از ۱/۹۶ باشد آنگاه رابطه بین دو متغیر با اطمینان ۹۵ درصد معنی دار خواهد بود. خروجی نرم‌افزار

لیزرل را در نمودار شماره ۳ مشاهده می‌کنید. با توجه به این نمودار همه آماره‌ها بزرگتر از ۱/۹۶ هستند و در سطح خطای ۵ درصد همه فرضیه‌ها درست می‌باشند.

نمودار ۲. بار عاملی متغیرهای حقوق مالکیت، سرمایه اجتماعی، دخالت دولت، فساد و سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزایا منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

نمودار ۳. بررسی فرضیه‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار لیزرل منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

شاخص‌های برازش

مدل تدوین شده بر مبنای چارچوب نظری و پیشینه تجربی تا چه اندازه با واقعیت انطباق دارد؟ این سوالی است که هر مقاله‌گری که مقاله خود را در قالب یک مدل معادلات ساختاری مدون کرده است با آن روبروست و مایل است به آن پاسخ دهد. معیارهای علمی قابل قبول برای تأیید مدل نظری تدوین شده با استفاده از داده‌های گردآوری شده، خود بحث اصلی در «شاخص‌های برازش مدل» را تشکیل می‌دهد. هر چند که در روش‌های آماری سنتی محقق اغلب با یک معیار منفرد برای تصمیم‌گیری درباره رد یا تأیید فرضیه صفر مواجه است در مدل‌سازی معادلات ساختاری چنین معیار منفردی وجود ندارد تا تنها و تنها بر مبنای آن معیار، مقاله‌گر تصمیم بگیرد که آیا مدل نظری خود را مدلی به لحاظ علمی قابل قبول تلقی کند یا خیر. چنین وضعیتی ناشی از پیچیدگی و ترکیبی بودن این نوع از مدل‌هاست.

بیش از سی شاخص برازش مدل معرفی شده است که اغلب آن‌ها در خروجی نرم افزارها گزارش می‌شوند. با وجود تعداد زیاد این شاخص‌ها اغلب نویسندگان در این باره که می‌توان این شاخص‌ها را در سه گروه کلی تقسیم بندی کرد توافق دارند هر چند توافق کمتری درباره میزان مفید بودن هر یک از آن‌ها مشاهده می‌شود. سه گروه کلی برازش مدل عبارتند از:

۱. شاخص‌های برازش مطلق
۲. شاخص‌های برازش تطبیقی
۳. شاخص‌های برازش مقتصد

جدول ۵. شاخص‌های برازش مدل نظری تحقیق

نوع شاخص	معیار برازش مدل	مقدار مطلوب	مقدار بدست آمده
شاخص‌های مطلق (برازندگی مدل)	درجه آزادی (df)	-	۱۶۰
	شاخص کای اسکوئر (χ^2)	$df \leq \chi^2 \leq 2df$	221/22
شاخص‌های نسبی	شاخص اسکوئر بهینه شده (χ^2/df)	کمتر از ۳	۱/۳۸۳
	شاخص نیکویی برازش (GFI)	بیشتر از ۰/۹۰	۰/۹۲۱
	ریشه میانگین مربعات باقی مانده (RMR)	کمتر از ۰/۰۹	۰/۰۷۲
	شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۷۲
	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)	کمتر از ۰/۰۸	۰/۰۳۴
شاخص‌های نسبی	شاخص نیکویی برازش ابجازی (PGFI)	بیشتر از ۰/۶	0/702
	شاخص برازش هنجار شده مقتصد (PNFI)	بیشتر از ۰/۶	0/775
	شاخص برازندگی هنجار شده (NFI)	بیشتر از ۰/۹	۰/925
	شاخص برازندگی هنجار نشده (NNFI)	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۷۴
شاخص برازندگی فراینده (IFI)	بیشتر از ۰/۹	0/978	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

شاخص کای اسکوئر (χ^2) یکی از شاخص‌های مطلق است، هرچه مقدار کای اسکوئر مدل کوچک‌تر باشد مدل تدوین شده توسط مقاله‌گر رضایت‌بخش‌تر و بهتر است. یکی از شاخص‌های عمومی شاخص کای اسکوئر بهینه شده (χ^2/df) است که از تقسیم ساده مقدار کای اسکوئر به درجه آزادی مدل محاسبه می‌شود و اغلب مقادیر بین ۱

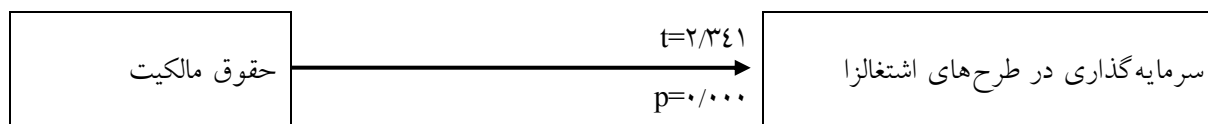
تا ۳ را برای این شاخص قابل قبول می‌دانند. همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود برای مدل مورد نظر ۱/۳۸۳ است که قابل قبول است. شاخص نیکویی برازش (GFI) یکی از شاخص‌های تطبیقی است که مقدار بیشتر از ۰/۹ برای این مقدار نشان از برازش خوب مدل توسط داده‌ها دارد. (یورسکاگ و سوربوم، ۱۹۸۹) برای این مقاله ۰/۹۲۱ بدست آمده است. ماتریس مربعات باقی مانده یکی از ماتریس‌های معمولی است که هم می‌تواند برای ارزیابی برازش کلی و هم برازش جزئی مورد استفاده قرار گیرد. ریشه دوم میانگین مربعات باقی مانده (RMR) برای مدل مذکور ۰/۰۷۲ می‌باشد که مقداری مطلوب است. شاخص برازندگی تطبیقی (CFI) یکی از شاخص‌های تطبیقی است که مقادیر بین ۰/۹ تا ۰/۹۵ به عنوان قابل قبول بودن و مقادیر بالاتر از ۰/۹۵ برای این شاخص به عنوان برازش بسیار خوب داده‌ها به مدل تفسیر می‌شود. مقدار آن در این مقاله ۰/۹۷۲ بدست آمده که قابل قبول است. یکی از مهمترین شاخص‌های برازش، شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) می‌باشد که اگر مقدار آن کمتر از ۰/۰۸ باشد می‌توان به نتایج حاصل از مدل اعتماد نمود (براون و شوگاوارا، ۱۹۹۶). در این مدل این شاخص ۰/۰۳۴ بدست آمده است و مقداری مطلوب می‌باشد.

نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق

پس از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری و مدل ساختاری و داشتن برازش مناسب مدل‌ها، به بررسی و آزمون فرضیه‌های مقاله پرداخته می‌شود. لذا نتایج حاصل از سطح معنی داری برای هر یک از فرضیه‌ها، آماره t مسیرهای مربوط به هر یک از فرضیه‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS در ادامه آمده است.

فرضیه اول: بین تضمین حقوق مالکیت و کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزای پایدار رابطه معنی داری وجود دارد.

بر این اساس بار عاملی در نرم افزار لیزرل، گویه‌های سنجش متغیر "حقوق مالکیت" به درستی انتخاب شده است و تمامی موارد بار بین دو متغیر از آماره t استفاده شده است. آماره آزمون 3/889 به دست آمده است که قدر مطلق آن بزرگتر از مقدار بحرانی t یعنی ۱/۹۶ است و سطح معنی داری کمتر ۵٪ نشان می‌دهد همبستگی مشاهده شده معنی‌دار است. بنابراین متغیر "تضمین حقوق مالکیت" تأثیر مثبت و معنی‌داری بر کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزای دارد.

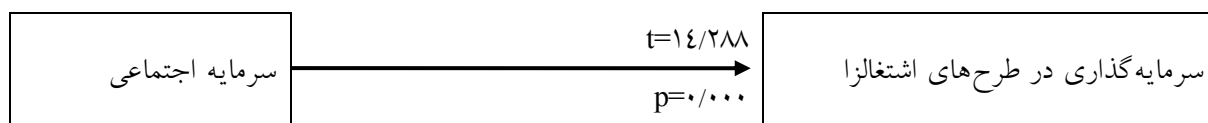

نمودار ۴. آماره آزمون تأثیر "حقوق مالکیت" بر کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزای

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

فرضیه دوم: بین سرمایه اجتماعی و کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزای پایدار رابطه معنی داری وجود دارد.

طبق نتایج به‌دست آمده از بررسی بار عاملی در نرم افزار لیزرل، گویه‌های سنجش متغیر " سرمایه اجتماعی " به - درستی انتخاب شده است و تمامی موارد بار عاملی استاندارد شده بزرگتر از ۰/۳ بدست‌آمد، که نشان می‌دهد همبستگی مشاهده شده مطلوب است. جهت سنجش رابطه معنیداری بین دو متغیر از آماره t استفاده شده است. آماره آزمون $14/288$ به‌دست آمده است که قدر مطلق آن بزرگتر از مقدار بحرانی t یعنی $1/96$ است و سطح معنی داری کمتر ۵٪ نشان می‌دهد همبستگی مشاهده شده معنی‌دار است. بنابراین متغیر " سرمایه اجتماعی " تأثیر مثبت و معنیداری بر کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزا دارد.

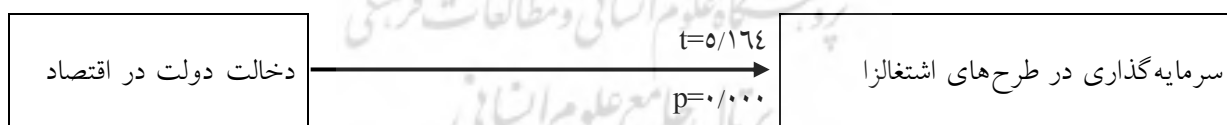

نمودار ۵. آماره آزمون تأثیر " سرمایه اجتماعی " بر کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزا

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

فرضیه سوم: بین دخالت دولت در اقتصاد و کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزای پایدار رابطه معنی داری وجود دارد.

طبق نتایج به‌دست آمده از بررسی بار عاملی در نرم افزار لیزرل، گویه‌های سنجش متغیر " دخالت دولت در اقتصاد " به درستی انتخاب شده است و تمامی موارد بار عاملی استاندارد شده بزرگتر از ۰/۳ بدست‌آمد، که نشان می‌دهد همبستگی مشاهده شده مطلوب است. جهت سنجش رابطه معنیداری بین دو متغیر از آماره t استفاده شده است. آماره آزمون $5/164$ به‌دست آمده است که قدر مطلق آن بزرگتر از مقدار بحرانی t یعنی $1/96$ است و سطح معنی داری کمتر ۵٪ نشان می‌دهد همبستگی مشاهده شده معنی‌دار است. بنابراین متغیر " دخالت دولت در اقتصاد " تأثیر مثبت و معنیداری بر کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزا دارد.

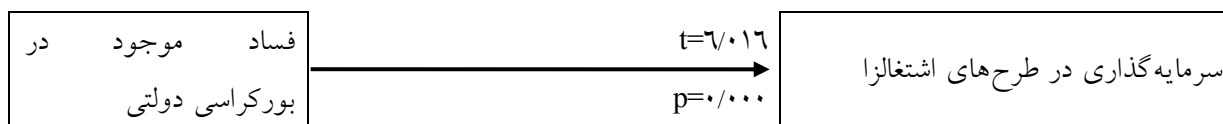
نمودار ۶. آماره آزمون تأثیر " دخالت دولت در اقتصاد " بر کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزا

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

فرضیه چهارم: بین فساد موجود در بورکراسی دولتی و سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزای پایدار رابطه معنی داری وجود دارد.

طبق نتایج به‌دست آمده از بررسی بار عاملی در نرم افزار لیزرل، گویه‌های سنجش متغیر " فساد موجود در بورکراسی دولتی " به درستی انتخاب شده است و تمامی موارد بار عاملی استاندارد شده بزرگتر از ۰/۳ بدست‌آمد، که نشان می‌دهد همبستگی مشاهده شده مطلوب است. جهت سنجش رابطه معنیداری بین دو متغیر از آماره t استفاده شده است. آماره آزمون $6/016$ به‌دست آمده است که قدر مطلق آن بزرگتر از مقدار بحرانی t یعنی $1/96$

است و سطح معنی داری کمتر ۵٪ نشان می‌دهد همبستگی مشاهده شده معنی‌دار است. بنابراین متغیر " فساد موجود در بورکراسی دولتی " تأثیر مثبت و معنی‌داری بر کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزا دارد.

نمودار ۷. آماره آزمون تأثیر " فساد موجود در بورکراسی دولتی " بر کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزا

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

در ادامه خلاصه نتایج بررسی فرضیه‌ها در جدول زیر آمده است.

جدول ۹. خلاصه نتایج فرضیه‌های تحقیق

ردیف	مسیر	t آماره	سطح معنی داری	نتیجه
۱	بین تضمین حقوق مالکیت و کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزا رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.	۳/۸۸۹	۰/۰۰۰	تأیید
۲	بین سرمایه اجتماعی و کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزا رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.	۱۴/۲۸۸	۰/۰۰۰	تأیید
۳	بین دخالت دولت در اقتصاد و کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزا رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.	۵/۱۶۴	۰/۰۰۰	تأیید
۴	بین فساد موجود در بورکراسی دولتی و کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغالزا رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.	۶/۰۱۶	۰/۰۰۰	تأیید

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی پژوهشی

در این تحقیق کوشیدیم تأثیر عوامل مختلف بر کاهش سرمایه‌گذاری و نقش وام را در طرح‌های اشتغالزا را بررسی کنیم. در این راستا روابط بین چهار متغیر مستقل و یک متغیر وابسته را در قالب چهار فرضیه بررسی شد که همه فرضیه‌ها مورد تأیید قرار گرفت. از آنجاییکه سرمایه‌گذاران ابتدا سود و زیان خود را محاسبه می‌کنند عمل خود را با توجه به شرایط اجتماعی و ساختارهایی که در آن قرار دارند انجام می‌دهند که برآورد هزینه‌های مبادله جهت سرمایه‌گذاری بسیار مهم می‌باشد در غیر اینصورت سبب نابودی سرمایه خواهد شد. پیشنهاد می‌گردد که

۱. حذف مقررات زائد، پیچیده، و قوت گیر و بوروکراتیک دولتی تأثیر زیادی بر افزایش سرمایه اجتماعی و کاهش هزینه‌های مبادله و افزایش سرمایه‌گذاری دارد.
۲. لغو امتیازات انحصاری، تسهیل در صدور مجوزها و محترم شمردن قراردادها و سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی و پرهیز از اعمال نفوذ و عدم دخالت اراده‌های غیر قضایی
۳. متغیرهای مربوط به شاخص‌های بی ثباتی همچون تغییرات مداوم در مدیران، پاکسازی‌های حزبی، تغییرات مداوم سیاست‌های داخلی و خارجی سبب بی اعتمادی به چارچوبهای قانونی را برای سرمایه‌گذار گسترش می‌دهد.
۴. از پرداخت وام تا رفع این موانع که سبب حیف و میل منابع دولت می‌گردد پرهیز گردد و بجای تبلیغ ایجاد تولید به دنبال رفع موانع فروش باشیم

منابع

- آذر عادل، مومنی منصور. آمار و کاربرد آن در مدیریت (جلد اول). تهران. سازمان مطالعه و تدوین علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) ۱۳۹۰.
- آرون، ریمون، (۱۳۶۶)، مراحل اساسی اندیشه در جامعه‌شناسی. ترجمه باقر پرهام، تهران، آموزش انقلاب اسلامی
- ابراهیمی، علی محمد (۱۳۹۱)، فعالسازی لوکوموتیوهای اقتصادی؛ راهبرد اشتغالزایی پایدار» (نمونه موردی؛ برنامه مسکن مهر)، گروه سیاستگذاری مسکن مرکز مطالعات تکنولوژی دانشگاه علم و صنعت ایران.
- ابوجعفری، روح الله (۱۳۸۳)؛ مشکلات و موانع تخصیص اعتبارات در ایران؛ مطالعه موردی تسهیلات بند ب تبصره ۳، ماهنامه بانک و اقتصاد، شماره ۵۴، بهمن ۱۳۸۳ ص ۶۷.
- بررسی طرح آماری ارزیابی عملکرد آیین نامه تشکیل بنگاه‌های اقتصادی زودبازده، مرکز مقاله‌های مجلس.
- پيله‌فروش، میثم (۱۳۸۹)، معرفی و نقد نظریه‌های عدالت اقتصادی بر اساس معیارهای نیاز، کارآمدی، مسئولیت فردی و کانتکس، گزارش منتشر شده توسط مرکز تحقیقات دانشگاه امام صادق (ع).
- توسلی، غلامعباس (۱۳۸۴)، نظریه‌های جامعه‌شناسی، انتشارات سمت، تهران، چاپ چهارم.
- توتونچیان، ایرج و عیوضلو، حسین (۱۳۷۹) کاربرد نظریه عدالت اقتصادی در نظام اسلامی توزیع ثروت و درآمد، تحقیقات اقتصادی دانشگاه تهران، پاییز و زمستان ۱۳۷۹ - شماره ۵۷.
- سکاران اما. روش تحقیق در مدیریت، ترجمه محمود شیرازی. تهران. انتشارات مؤسسه عالی آموزش و پرورش مدیریت و برنامه‌ریزی شهری ۱۳۸۵
- سریع القلم، محمود (۱۳۷۵). توسعه جهان سوم و نظام بین‌الملل، چاپ سوم، تهران، نشر سفیر
- سریع القلم، محمود (۱۳۷۸) ثبات سیاسی و توسعه سیاسی، اطلاعات سیاسی و اقتصادی شماره ۱۴۶ - ۱۴۵
- سن، آمارتیا (۱۳۷۹)، برابری و آزادی، ترجمه حسن فشارکی، تهران، شیرازه
- سن، آمارتیا (۱۳۸۱)، توسعه به مثابه‌ی آزادی، ترجمه وحید محمودی، تهران، دستان
- سیمای بازار کار در ایران در سال ۱۳۸۲؛ معاونت برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری اشتغال، اداره کل هدایت نیروی کار، وزارت کار و امور اجتماعی
- دلاور ع.؛ مبانی نظری و علمی مقاله در علوم انسانی و اجتماعی. تهران. انتشارات رشد ۱۳۸۵.
- رسولی، نرگس (۱۳۹۱)؛ ترین‌های اقتصاد ایران در ۸ دولت پس از انقلاب، روزنامه اعتماد، شماره ۲۴۸۹ به تاریخ ۱۹/۶/۹۱، صفحه ۴.
- رنانی، محسن و باستانی‌فر، ایمان (۱۳۸۶)، کاتالاکسی و عدالت: بررسی پیامدهای توزیعی مداخله در کاتالاکسی (مطالعه موردی: شهر اصفهان)، مقاله‌نامه اقتصادی، زمستان ۱۳۸۶، شماره ۲۷.
- رزاکرم، سوزان (۱۳۸۵)، فساد و دولت: علت‌ها، پیامدها و اصلاح، ترجمه منوچهر صبوری، تهران پردیس دانش: شیرازه.
- رنانی، محسن (۱۳۸۹) بازار یا نابازار بررسی موانع نهادی کارآیی نظام اقتصادی بازار در اقتصاد ایران، مرکز مدارک اقتصادی-اجتماعی سازمان برنامه و بودجه.
- ریترز، جورج، (۱۳۷۴)، نظریه‌های جامعه‌شناسی، ترجمه دکتر محمد صادق مهدوی و همکاران، دانشگاه شهید بهشتی.
- طورانی محسن. آمار و احتمال. چاپ ششم. مؤسسه آموزش عالی آزاد پارسه ۱۳۹۲.
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد (مصوب ۳۱ اکتبر ۲۰۰۳ میلادی)، (۱۳۸۴)، تهران، گرایش
- مرکز آمار ایران (۱۳۸۹) چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار ۱۳۸۹، انتشارات مرکز آمار ایران.
- نیلی، مسعود (۱۳۸۳)، اقتصاد ایران و معماری توسعه نیافتگی، تهران، دانشگاه صنعتی شریف، مؤسسه انتشارات عملی

نیلی مسعود و همکاران (۱۳۸۷)، دولت و رشد اقتصادی در ایران، تهران، نشر نی

هانتینگتون، ساموئل (۱۳۷۵). سامان سیاسی در جوامع دستخوش دگرگونی، ترجمه محسن ثلاثی، تهران نشر علم

Nicholls, colin , Daniel, tim, polaine, Marthn, Hatchard, John (2006). Corruption and Misuse of public office, oxford, oxford university press-

Thomas of Aquinas ,Summa Theological, part I of Second part Q.12,Art4 (London;Ecyiciopaedia Britannica,1952) ,p.672

Margaret Biden , the Creative Mind (London; Abacus,1992),p,94

Jöreskog, K.G. & Sörbom, D. (1989). LISREL-7 user's reference guide. Mooresville, in: Scientific Software.

Kline P. an easy guide to factor analysis. London. NY:Routledge.1994.

MacCallum, R. C., Browne, M. W., & Sugawara, H. M. (1996). Power analysis and determination of sample size for covariance structure modeling. Psychological Methods, 1, 130-149.

Nunnally J. Psychometric Theory. New York: McGraw-Hill. 1978

